

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ

Збірник матеріалів

**XXVIII підсумкової науково-практичної
конференції викладачів**

24 лютого 2026

Київ 2026

УДК 061.3(063)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ ТА ОСВІТИ: Збірник матеріалів XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ / За заг. ред. Т.В. МАРЕНИ, Київ: МДУ, 2026. с. 353

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою Маріупольського державного університету (протокол № 9 від 25 лютого 2026 року)

Редакційна колегія:

Голова Марена Т.В., в.о. ректора МДУ, кандидат економічних наук, доцент;

Члени редколегії Безчотнікова С.В., доктор філологічних наук, професор;
Задорожня-Княгницька Л.В., доктор педагогічних наук, професор;
Демидова Ю.О., проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Калініна С. П., доктор економічних наук, професор;
Константинова Ю. В., кандидат історичних наук, доцент;
Марена Т.В., кандидат економічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи;
Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Павленко О.Г., доктор філологічних наук, професор;
Пирлік Н. В., кандидат філологічних наук, доцент;
Романцов В.М., доктор історичних наук, професор;
Сабадаш Ю. С., доктор культурології, професор;
Тарасенко Д. Л., доктор економічних наук, професор.

Збірник містить матеріали XXVIII підсумкової науково-практичної конференції викладачів МДУ, яка відбулася 24 лютого 2026 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлені актуальні проблеми розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики, філософії та соціології, історії, економіки та менеджменту, права, екології, кібербезпеки, документознавства, культурології, журналістики, філології, літературознавства, методики викладання, педагогіки та психології.

Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться сучасними проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет, 2026

7. Ferrara P., Vitelli O., Bottaro G., Gatto A., Liberatore P. et al. Factitious disorders and Münchausen syndrome: the tip of the iceberg. *Journal of Child Health Care*. 2013. V.17(4). P.366–374. <https://doi.org/10.1177/1367493512462262>
8. Feldman M.D. *Playing sick? Untangling the web of Munchausen syndrome, Munchausen by proxy, malingering and factitious disorder*. New York: Brunner-Routledge, 2004.
9. Bass C., Glaser D. Early recognition and management of fabricated or induced illness in children. *Lancet*. 2014. V.383. P.1412. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)62183-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)62183-2)
10. Cruz-Portelles A., Fernández-Chelala B.E., Peña-Castillo Y. 31 year old woman with Munchausen syndrome in haemodialysis. Case report and literature review. *Nefrologia*. 2012. V.32. P.552 3. <https://doi.org/10.3265/>

Деснова Ірина,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практичної психології
Маріупольський державний університет

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Система дошкільної освіти України функціонує в умовах підвищеної мінливості, зростання різноманітних ризиків у побуті, на вулиці, у природі та інформаційному просторі. В означеному контексті виховання безпечної поведінки набуває ознак не «додакового» напрямку, а наскрізного завдання освітнього процесу, яке має на меті забезпечувати не лише інформування дітей дошкільного віку, а й формування в них базових вмінь, готовності діяти з урахуванням правил і наслідків, здатності просити допомоги та обирати безпечні стратегії поведінки.

На нормативному рівні пріоритет безпеки в дошкільній освіті посилюється. Зокрема Закон України «Про дошкільну освіту» закріплює серед засад державної політики та освітньої діяльності створення безпечного і здорового освітнього середовища [6]. Одночасно Постанова Кабінету Міністрів України від 26.11.2025 №1557 «Про затвердження Державного стандарту дошкільної освіти» визначає зміст результатів і компетентностей, у межах яких простежується орієнтація на безпечну дію дитини (зокрема в складі особистісної компетентності) та фіксує право дитини на гру як природний спосіб розвитку. Також у Конвенції про права дитини підкреслюється право дитини на відпочинок і гру та право зростати в безпечному середовищі [7].

У дошкільному вихованні безпека дедалі частіше розуміється не як «сума правил», які дитина може відтворити напам'ять, а як сформована здатність діяти у конкретній ситуації: *помічати ризик, зупиняти імпульсивну реакцію, обирати безпечний крок і звертатися по допомогу*. Саме тому в освітній практиці дошкільного виховання постає завдання забезпечити набуття дітьми дошкільного віку не лише знаннями а й уміннями діяти безпечно. Відповідно, дидактична гра у вихованні безпечної поведінки має виконувати не лише навчальну, а й регулятивну та тренувальну функції: вона (1) «підсвічує» небезпеку в прийнятній для віку формі; (2) надає дитині алгоритм дії; (3) забезпечує повторюваність і варіативність ситуацій; (4) створює простір для рефлексії після ігрової події.

У практиці виховання безпечної поведінки є доцільним використовувати дидактичні ігри, які спрямовані на розпізнавання небезпеки (наприклад, «Знайди небезпеку в кімнаті», «безпечно-небезпечно», «Що зайве для безпеки» тощо), на алгоритмізацію дії (наприклад, «План евакуації для ляльки», «Світлофор», «Спочатку-потім» тощо), ігри спрямовані на оцінку вибору та прийняття рішення (наприклад, «Що ти обереш?», «Безпечний маршрут» тощо), ігри, спрямовані на соціальну взаємодію у дотриманні безпечної поведінки (наприклад, «Запитай дорослого», «Чарівні фрази безпеки» тощо).

Так, *дидактичні ігри, спрямовані на розпізнавання небезпеки* формують у дитини здатність помічати ознаки ризику та відрізнити безпечні об'єкти/ситуації від небезпечних. Означені дидактичні ігри також мають за мету допомогти дитині дошкільного віку помічати ознаки потенційної небезпеки (гаряче, гостре, слизьке, високе, рухоме, незнайоме, заборонене тощо). Дидактичний ефект зростає, якщо завдання не є сталим, а змінюється та доповнюється із урахуванням попередньо набутих знань та рівня самостійності дитини (перевірити кімнату, двір, ігровий майданчик). Важливим є також зосередження уваги вихователя саме на підкріпленні (коментуванні) правильних рішень і дій дитини. За означених умов застосування правил безпечної поведінки набуває опори в сенсорних і мовленнєвих підкріпленнях: дитина не просто виконує певні дії, а пов'язує їх із конкретною реакцією дорослого.

Дидактичні ігри на алгоритмізацію дії формують у дитини уміння виконувати безпечні дії у певній послідовності. Завдання вихователя полягає у створенні умов для багаторазового повторення дітьми дошкільного віку певних дій в різних мікросюжетах. Наприклад, якщо формується діяти безпечно з потенційно небезпечними предметами в побуті, дидактична гра може містити «помилкові спокуси» (взяти, відкрити, увімкнути), але кінцевий успіх досягається лише за умови дотримання дитиною правильного алгоритму дій. Принциповою є поступова зміна ролі вихователя: від детального пояснення правил та алгоритму дій – до короткого сигналу-нагадування, а далі – до самостійного відтворення алгоритму безпечних дій без підказок дорослого.

Дидактичні ігри, спрямовані на оцінку вибору та прийняття рішення сприяють розумінню дітьми дошкільного віку наслідків власного вибору і набувати уміння приймати рішення. Для дошкільників оптимально пропонувати не багато варіантів, а 2–3 альтернативи, де одна є очевидно небезпечною, друга – умовно безпечною за наявності дорослого, третя – максимально безпечною. Виховна цінність такого формату полягає в тому, що дитина починає більш диференційовано розрізняти ситуації не лише «можна/не можна», а й «можна, але тільки з дорослим».

Дидактичні ігри, спрямовані на соціальну взаємодію у дотриманні безпечної поведінки сприяють формуванню уміння відмовитися, звернутися по допомогу, повідомити про загрозу, назвати свою адресу/ім'я дорослого (за потреби), домовитися з однолітком про безпечний спосіб гри. Важливо, що мовленнєві кліше були короткими, природними і не звучали «директивно». Як наслідок, знання набувають конкретних соціально орієнтованих дій: сказати «ні», відійти, покликати, пояснити, показати. За допомогою означених дидактичних ігор вихователь також привчає дітей дошкільного віку звертатися по допомогу, пояснюючи важливість та необхідність діяти безпечно й відповідально.

Література

1. Деснова І. С., Савчук З. С. Дослідження ставлення батьків до небезпечного поводження під час ігрової діяльності дітей дошкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Інновації в дошкільній і початковій освіті» 2025. № 3. С. 43-54. <https://vspu.net/idpo/index.php/journal/article/view/90>
2. Крутій К., Замелюк М., Деснова І. Усвідомлений ризик в іграх дітей старшого дошкільного віку (Conscious Risk in the Games of Older Preschool Children). *Preschool Education: Global Trends*. 2023. Vol. 4. P.p. 47-74. <https://surl.lu/eegqwx>
3. Крутій К. Л., Деснова І. С., Замелюк М. .І. Особливості ризикованих ігор у дітей дошкільного віку. *Академічні студії*. Серія «Педагогіка». 2024. № 4. С. 64-72. <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2023.4.9>.
4. Крутій К. Л., Деснова І. С., Поповська О. А. Організація ігрової діяльності для формування навичок безпеки в дітей дошкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2024. № 97. С.28-35. <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2024/97/7.pdf>
5. Замелюк М., Крутій К. Л., Деснова І. С. Створення ігрового середовища для дітей дошкільного віку. *Академічні студії*. Серія «Педагогіка», Вип. 1. 2025. С. 93-102. <http://tester.journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogy/article/view/708/644>

6. Про дошкільну освіту: Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX. Відомості Верховної Ради України. 2024. № 42. Ст. 258. [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20/print> (дата звернення: 28.12.2025).

7. UNICEF; Child Rights Connect. The United Nations Convention on the Rights of the Child – The Children’s Version [Електронний ресурс]. 2019. 4 р. URL: <https://www.unicef.org/media/60981/file/convention-rights-child-text-child-friendly-version.pdf> (дата звернення: 28.12.2025).

Перепелюк Тетяна,
кандидат психологічних наук, професор, професор кафедри практичної психології
Маріупольський державний університет

ПРОФЕСІЙНЕ (ЕМОЦІЙНЕ) ВИГОРАННЯ: ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ

Сьогоднішня дійсність приносить кожен день нові виклики: швидкі суспільні трансформації, поглиблення економічної та суспільної кризи на фоні повномасштабного вторгнення, зміни у сфері освіти, високі вимоги до якості освітніх послуг, високі вимоги до особистісних якостей та професійних навичок викладача, швидке зростання конкурентоспроможності серед ЗВО у результаті зменшення кількості абітурієнтів, особливо які закінчили загальноосвітні середні заклади, інтенсивне інформаційне навантаження, перебування всіх учасників освітнього процесу у ситуації хронічного стресу тощо.

Емоційне вигорання – досить поширене явище на сьогодні. Ще наприкінці 70-х років ХХ ст. учені звернули увагу на те, що більшість людей після декількох років роботи схильні до стресового стану. Проте не всі усвідомлюють, що хронічний стрес потребує лікування не менше, аніж будь-яке інше захворювання.

Сучасні вчені визначають синдром «професійного вигорання», як особистісну деформацію викликану професійним стресом. Основну ж причину професійного вигорання переважна більшість дослідників убачає в так званому «синдромі хронічної втоми», що супроводжується розладами психосоматичного та соматопсихічного характеру (С. Ауербах, Д. Брайт, Е. Грінгласс, Ф. Джонс, Е. Зеєр, Л. Карамушка, В. Орел, М. Перре, Дж. Фрейденбергер, І. Фрідман, В. Шауфелі, Р. Шваб, Л. Юр’єва та ін.) [1, с.10].

За формулюванням Всесвітньої організації охорони здоров’я, вигорання є «прямим результатом хронічного стресу на робочому місці, який людина не змогла успішно подолати».